

тових металевих виробів, з виробництва машин та устаткування, це проявляється, зокрема, у високих результатах інноваційної діяльності.

За допомогою багатофакторної лінійної регресійної моделі, розрахованої для окремих кластерів, визначено чинники, які впливають на інноваційну діяльність. Побудовані моделі для кожного кластера дали змогу оцінити, наскільки зміниться ефективність інноваційної діяльності унаслідок зміни інноваційних витрат та кількості інноваційно активних підприємств різних галузей промисловості. Отримані моделі може бути використано для визначення ефективності інноваційної діяльності окремих галузей промисловості з метою покращення інноваційної діяльності та її активізації в майбутньому.

Література

1. Інвестклімат: розшукується покращення. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://real-economy.com.ua/publication/22/34860.html>
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2007 році // Статистичний збірник / відпов. за вип. І.В. Калачова. – К.: ДП "Інф.-вид. центр Держкомстату України", 2008. – 362 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2008 році // Статистичний збірник / відпов. за вип. І.В. Калачова. – К.: ДП "Інф.-вид. центр Держкомстату України", 2009. – 362 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2009 році // Статистичний збірник / відпов. за вип. І.В. Калачова. – К.: ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2010. – 348 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2010 році // Статистичний збірник / відпов. за вип. І.В. Калачова. – К.: ДП "Інф.-вид. центр Держстату України", 2011. – 282 с.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році // Статистичний збірник / відпов. за вип. І.В. Калачова. – К.: ДП "Інф.-вид. центр Держстату України", 2012. – 305 с.
7. Економіко-математичне моделювання: навч. посібн. / за ред. О.Т. Івашука. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ "Економічна думка", 2008. – 704 с.

Гладинец Н.Ю. Оценка эффективности инновационной деятельности промышленности Украины с использованием кластерного подхода

Проанализировано состояние инновационной деятельности в промышленности Украины и её особенности в отдельных отраслях. Осуществлена группировка отраслей промышленности в зависимости от основных параметров инновационной активности и результатов инновационной деятельности. С помощью кластерного анализа выделены и объединены отрасли, характеризующиеся разной степенью инновационной активности. С помощью многофакторной линейной регрессионной модели, рассчитанной для отдельных кластеров, определены факторы, влияющие на инновационную деятельность отдельных отраслей промышленности.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, эффективность инновационной деятельности, кластерный анализ, линейная регрессионная модель.

Hladynets N.Yu. Using cluster approach to evaluating the effectiveness of innovation industry of Ukraine

Condition of innovation in industry of Ukraine and its characteristics by sector were analyzed. Grouping industries by type of activity depending on the main parameters and results of innovation activity innovation was made. Using cluster analysis field, characterized by varying degrees of innovation activity were isolated and associations. Using multivariable linear regression model, designed for individual clusters, the factors affecting the innovation of individual industries were identified. Multivariate linear regression models for individual clusters were built. Factors influencing the innovation of individual clusters were identified. Efficiency innovation by changing innovation costs and the number of innovative enterprises of various industries using the constructed models for each cluster was evaluated.

Keywords: innovation, innovation, innovation performance, cluster analysis, linear regression model.

УДК 336.1:354

Асист. Ю.О. Голинський –
Львівська державна фінансова академія

СУБ'ЄКТИВНИЙ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ КАЗНАЧЕЙСТВОМ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Розглянуто сутність фінансової безпеки держави в частині її невід'ємної складової – бюджетної безпеки. Досліджено актуальні загрози фінансовій безпеці в процесі виконання бюджетів органами казначейства, визначено причини цих явищ і сформувано шляхи вирішення наявних проблем.

Ключові слова: казначейство, фінансова безпека, бюджетна безпека.

Постановка проблеми. Фінансова безпека держави є важливою складовою системи економічної безпеки на макрорівні. Під економічною безпекою розуміють такий стан економічної системи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, здатністю забезпечувати на основі власних економічних інтересів свій стійкий і ефективний розвиток. Економічна безпека – фундаментальна основа економічно ефективної держави загалом. Фінансова безпека країни, безумовно, визначається насамперед ефективністю бюджетної, податкової й грошово-кредитної політики. Проте на сьогодні існують істотні загрози бюджетній безпеці країни, пов'язані з невиконанням органами Казначейства України своїх функцій щодо касового виконання бюджетів усіх рівнів. У цьому і полягає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику процесу виконання бюджетів всіх рівнів органами казначейства вивчають такі вітчизняні науковці: О.О. Чечуліна [6], С.І. Юрій [7], О.П. Гетьманець [2], а питання фінансової безпеки держави висвітлено у працях О.І. Барановського [1], М.М. Єрмошенко [4], А.Б. Миколайчука [5]. та ін.

Мета дослідження – визначення причин загроз бюджетній безпеці країни, пов'язаних з невиконанням органами Казначейства України своїх функцій щодо касового виконання бюджетів усіх рівнів і пошуку шляхів вирішення цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Під фінансовою безпекою держави розуміють захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової й грошово-кредитної систем, який гарантує здатність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення й раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення соціально-економічного розвитку й обслуговування фінансових зобов'язань. Враховуючи значення бюджету для забезпечення нормальної життєдіяльності будь-якої країни, окремо виділяють і бюджетну безпеку держави. Під цим терміном розуміють стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням доходів і витрат державного й місцевих бюджетів, тобто здатність держави акумулювати кошти та оплачувати взяті на себе зобов'язання. Використання бюджету як фінансової бази державного регулювання ринкової економіки, безсумнівно, пов'язане з питанням бюджетно-фінансової безпеки.

Бюджетна безпека передбачає проведення такої бюджетної політики, яка орієнтувалася б, насамперед, на реалізацію національних економічних інтересів

країни. Такими інтересами вважають: забезпечення стійкого економічного росту, акумуляція в руках держави необхідного рівня інвестицій, що дають змогу розбудувати продуктивні сили країни в довготерміновому періоді, підтримка й захист національних виробників, стимулювання розвитку наукомістких галузей економіки, проведення соціальної політики, що орієнтується на підвищення рівня життя населення, забезпечення основних соціальних запитів і потреб.

Бюджетна безпека держави підтримується:

- по-перше, бюджетною системою, що діє в країні, як сукупністю різних видів бюджетів, що перебувають між собою в конкретному взаємозв'язку. Виходячи із цього, необхідною є органічна комбінація досягнення бюджетної безпеки держави загалом і бюджетної безпеки окремих регіонів;
- по-друге, чинною правовою базою, рівнем розробки й процедурою розгляду й затвердження бюджету;
- по-третє, обсягами бюджетного фінансування. Забезпечення економічної безпеки входить до складу основних функцій держави й залежить від низки внутрішніх і зовнішніх умов.

Бюджетна безпека виражається не тільки в захищеності національних інтересів держави, але й у готовності й здатності інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку економіки, підтримки соціально-політичної стабільності суспільства.

У зв'язку з тим, що наявні загрози фінансовій безпеці, якими виступають нестійкість фінансової системи, слабкий розвиток інфраструктури фондового ринку, ріст внутрішнього й зовнішнього боргу, криза інвестиційної сфери, низька ефективність бюджетно-податкової системи, дисбаланс у динаміці макроекономічних показників та інші, то для забезпечення фінансової безпеки необхідне створення таких умов функціонування фінансової системи, за яких практично унеможливується можливість зловживання фінансовими ресурсами й переорієнтації фінансових потоків у незакріплені законодавством сфери їх використання. При цьому економічні відносини повинні бути сформовані таким чином, щоб була можлива концентрація державних фінансових потоків в обсягах, необхідних для виконання покладених на державу завдань і функцій.

Варто розглянути проблеми етапу виконання бюджетів усіх рівнів у контексті фінансової безпеки детальніше, оскільки актуальною загрозою фінансовій безпеці держави на сьогодні є явища, що відбуваються саме в цій сфері.

З часу здобуття незалежності та поширення багатопартійності в нашій державі, влада щораз більше стає заповлітеною. Характеризуючи роботу усіх владних структур, суспільство дедалі більше розцінює її не як прагматичний обов'язок, а як діяльність окремої політичної сили. Крім того, сам сучасний механізм функціонування державних фінансів дає змогу існувати низці негативних ефектів: надмірна політизованість, конфліктність і недостатня стабільність бюджетної політики. Рух централізованих грошових фондів визначається сьогодні не тільки об'єктивними економічними реаліями, але й світоглядними переконаннями, популістськими закличками та суб'єктивними пріоритетами. Специфічні можливості для прояву політико-владних необ'єктивних чинників відкриває саме етап виконання бюджету. За умови неефективності публічного контролю та невеликого інституційного регулювання виконавчих процедур він може нести загрозу оптимальному функціонуванню державних фінансів.

Державна казначейська служба України (ДКСУ) – головний фінансовий агент виконання бюджетів всіх рівнів шляхом концентрації фінансових ресурсів держави на єдиному казначейському рахунку. Вітчизняна практика та світовий досвід переконливо доводять, що найефективнішим є управління державними фінансами з використанням саме казначейської системи касового виконання бюджетів. Проте процес виконання бюджетів України останніх двох років піддав сумніву цей постулат.

Існує безпосередня загроза фінансовій безпеці держави – неплатоспроможність бюджету. Органи Казначейства України блокують оплату видатків місцевого самоврядування, цим самим ставлячи під загрозу нормальне функціонування цілої низки суспільно необхідних локальних служб і структур.

Для прикладу, кожен десятий платіж місцевого бюджету в Львівській обл. не виконується. Мери, головні лікарі, завідувачі відділами освіти та інші очільники відомств масово скаржаться на затримки законних, забезпечених бюджетними призначеннями витрат. При цьому йдеться не про позички чи допомоги, а про кошти, які вже належать місцевим громадам на підставі Закону "Про державний бюджет на 2013 рік", і акумулюються на Єдиному казначейському рахунку. Це складна ситуація – доходи не можуть покрити витрати, тому що в бюджеті передбачено нереальний зростання. Залишок коштів на казначейському рахунку уряду є хронічно низьким. Дефіцит держбюджету України збільшився до 22,5 млрд грн (\$ 2,8 млрд) за перше півріччя з \$ 6,7 млрд грн за аналогічний період 2012 р.

Бюджет заснований на прогнозованому економічному зростанні на 3,4 %, тоді як ЄБРР прогнозує скорочення економіки на 0,5 %, оскільки криза в Європі скоротила попит на сталь, яка дає основні доходи України від експорту.

Економіка України скоротилася на 1,1 % у першому кварталі порівняно з тим же періодом минулого року, тоді як промислове виробництво зменшується дванадцять місяців поспіль – з червня 2012 р. скоротилося на 5,7 % за даними Державної служби статистики України. Основні причини даних негативних явищ – бюджет знекровлений тендерними розкраданнями, невиконанням податкових планів й борговими зобов'язаннями, а уряд у ручному режимі "перекидає" кошти місцевих бюджетів на виконання зобов'язань по державному бюджету.

Чиновники найвищого рангу часто ставлять власні інтереси чи інтереси своєї партії вище загальнодержавних і спрямовують фінансові потоки на свою користь. Підконтрольні їм органи змушені виконувати всі їхні розпорядження, частина з яких є незаконними. Як відомо, ДКСУ на сьогодні є урядовим органом державного управління, що діє у складі Мінфіну і йому підпорядковується. Як наслідок, процес виконання бюджету повністю контролює і регулює фактично уряд. Тому вже на законодавчому рівні закріплена можливість суб'єктивно впливати на бюджетний процес, зокрема на стадії виконання бюджету та складання звіту про виконання бюджету.

Яскравим прикладом таких можливостей є їх наочне відображення у висновках, отриманих під час аналізу виконання бюджету. Так, динаміка сальдо щомісячних доходів і видатків державного бюджету у 2013 р. (див. рис.) у цілому дещо відрізняється від тенденцій попередніх років, що було спричинено, передусім, усними вказівками керівництву ДКСУ не проводити окремі видатки

бюджету. Тобто було безпосереднє втручання у процес виконання бюджету державним казначейством, внесення непланових змін і "ручне" коригування показників основного фінансового плану країн.

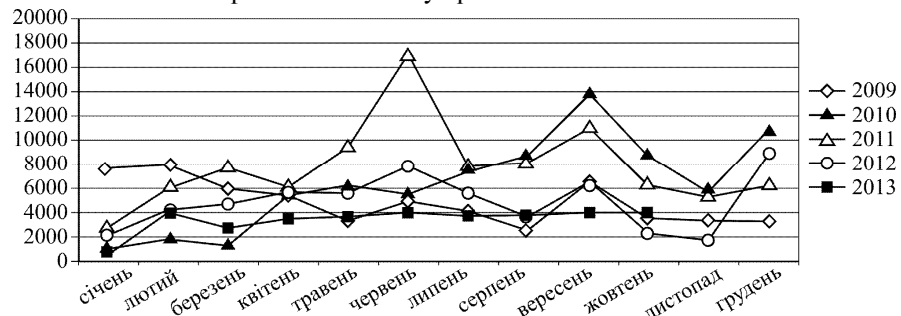

Рис. Динаміка стану Єдиного казначейського рахунку в 2009-2013 рр. [3]

Єдиним логічним поясненням такої неприродно рівномірної динаміки стану ЄКР у 2013 р. є бажання уряду продемонструвати позитивні звіти з виконання державного бюджету, при цьому реально використовуючи кошти місцевих бюджетів. Очевидно, такий суб'єктивізм практично завжди призводитиме до значних негативних наслідків для економіки держави.

Як варіант вирішення цієї проблеми можна розглядати практику окремих розвинених країн, коли муніципальні рахунки зберігаються й обліковуються окремо від казначейства й державного бюджету. Згідно з Конституцією України, кошти самоврядування відокремлені від державної власності. Якщо уряд неспроможний гарантувати й захистити кошти місцевих громад, то потрібно перевести рахунки місцевих рад на ретельно й прозоро дібрані комерційні банки, уникаючи при цьому ручного переливання коштів місцевих громад до державного бюджету.

Іншим можливим виходом із цієї ситуації може стати виокремлення казначейської служби зі складу Міністерства фінансів. ДКСУ залишиться органом, основним завданням якого є здійснення касового виконання бюджету. Уряд зможе контролювати цей процес, шляхом отримання звітності від органів, що проводять контроль (в тому числі ДКСУ), але, водночас, втратить безпосередній важелі впливу на діяльність казначейства, а отже, і на виконання бюджету. Головним позитивним наслідком стане зростання прозорості у сфері державних фінансів загалом і нівелювання суб'єктивного впливу на бюджетний процес, що в умовах сучасної заполітизованості влади є надзвичайно актуальним.

Таким чином, буде врахована важлива вимога до демократичного механізму прийняття фінансових рішень – забезпечення ним представницького, репрезентативного характеру бюджетної політики та врахування об'єктивних реалій економіки.

Висновки. Підводячи підсумки, можна зазначити, що бюджетна безпека, як важливий фактор соціально-економічного розвитку держави, своєрідним індикатором і критерієм ефективності її бюджетної політики та організації бюджетного процесу. З економічного погляду, бюджетна безпека виражає здатність держави за допомогою бюджету виконувати властиві їй функції та завдан-

ня, а також задовольняти потреби платників податків та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням індивідуальних, корпоративних і суспільних інтересів. Отож, забезпечення бюджетної безпеки держави є одним із ключових завдань під час реалізації її стратегічних соціально-економічних пріоритетів.

Актуальною загрозою бюджетній безпеці в Україні є невиконання органами Казначейства України своїх функцій щодо касового виконання бюджетів усіх рівнів. Існує небезпека неплатоспроможності бюджету. Казначейство України в ручному режимі здійснює "переливання" коштів між бюджетами різних рівнів, при цьому блокуючи видатки місцевих бюджетів. Про це свідчать дані, оприлюднені розпорядниками бюджетних коштів. Досліджено, що можливістю вирішення цієї проблеми є впровадження в Україні практики окремих розвинених країн, коли муніципальні рахунки зберігаються й обліковуються окремо від казначейства й державного бюджету. Іншим можливим виходом із цієї ситуації може стати виокремлення казначейської служби зі складу Міністерства фінансів, що дасть змогу зменшити вплив суб'єктивного фактору на процес виконання бюджетів.

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2004. – 759 с.
2. Гетьманець О.П. Проблеми реалізації повноважень Державного казначейства України щодо контролю за дотриманням бюджетного законодавства / О.П. Гетьманець // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. – 2010. – № 3 (50). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nbu.gov.ua>
3. Державна казначейська служба України, офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://treasury.gov.ua>.
4. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К. : Вид. центр КНТЕУ, 2001. – 310 с.
5. Миколайчук А.Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу / А.Б. Миколайчук // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук. праць. – 2012. – № 38. – С. 32.
6. Чечуліна О.О. Контроль бюджетних повноважень при виконанні бюджетів / О.О. Чечуліна // Фінанси України : журнал. – 2007. – № 6. – С. 64-68.
7. Юрій С.І. Казначейська система : підручник / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2006. – 818 с.

Голінский Ю.О. Субъективное влияние на процесс выполнения бюджетов Казначейством Украины как угроза финансовой безопасности государства

Рассмотрена сущность финансовой безопасности государства в части ее неотъемлемой составляющей – бюджетной безопасности. Исследованы актуальные угрозы финансовой безопасности в процессе исполнения бюджетов органами казначейства, определены причины этих явлений и сформированы пути решения существующих проблем.

Ключевые слова: казначейство, финансовая безопасность, бюджетная безопасность.

Golinskiy Yu.O. Subjective influence on the process of implementation of budgets by Treasury of Ukraine as a threat financial safety of the state

Nature of financial security in terms of its integral part – budget security – is discussed in the article. Actual threat to financial security during Treasury system budget execution process is investigated, the reasons for these phenomena are identified and solutions to these problems are formed.

Keywords: treasury, financial security, budget security.